

Inhoud

Voorwoord

Van de directie

Interview door Seger van Voorst tot Voorst

'Brussel wordt steeds belangrijker'

Overzicht 2015

Het jaar in vogelvlucht

Europa

Interviews

Klaus von Chrismar

Thomas Edward Coke

Pierre Crahay

Humberto Delgado Rosa

Thierry de l'Escaille

Klaus Hackländer

Konstantin Kostopoulos

Michael zu Salm-Salm

Annie Schreijer-Pierik

Frits Thissen

Frank Schreve

De cijfers over 2015

Bezoekersaantallen

Exploitatierkening

Balans

Toelichting bij de cijfers

Bijlagen

Managementteam in 2015

Raad van Toezicht in 2015

Raad van Advies in 2015

Adviescommissie Natuurbeheer in 2015

Hoge Veluwe Fonds in 2015

Colofon

In de zomer van 2015 verscheen er een grote feesttent in het hart van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Medewerkers, vrienden, genodigden en bezoekers vierden gezamenlijk het feit dat 80 jaar geleden de 'Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe' werd opgericht.

Bij de recepties en de bijeenkomsten die gehouden werden viel op hoeveel talen er klonken. Nederlands natuurlijk, maar ook Duits, Engels, Frans en andere Europese talen. Een feestje op De Hoge Veluwe is al lang geen exclusief 'Nederlands' feestje meer. De volledige naam van het Park mag 'Nationale' bevatten, de betekenis van het Park krijgt steeds meer een internationale dimensie. Vandaar dat het Jaarverslag ditmaal in het Engels verschijnt.

Bestuur en management van het Park, en ook veel onderzoek dat in het gebied wordt gedaan, hebben belangrijke Europese verbindingen. Zo is er bijvoorbeeld veel contact met de Europese Unie en met internationale organisaties op het gebied van ecologie, duurzaam natuurbeheer en het beheer van particuliere landgoederen. Ook de wet- en regelgeving rondom het beheer van het Park heeft een belangrijke Europese component gekregen.

In dit Jaarverslag onderzoeken we die Europese dimensie van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Hoe wordt er in Europa naar ons Park gekeken? Wat is het belang van het Park voor Europese partners? We leggen het voor aan een aantal belangrijke contacten van het parkmanagement. Wat kan het Park van deze mensen en hun organisaties leren?

Opvallend daarbij is dat veel internationale contacten het beheermodel van Het Nationale Park De Hoge Veluwe noemen. Het is een model waarbij een zorgvuldig evenwicht is gevonden tussen het handhaven van een hoge ecologische en cultuurhistorische waarde en intensief recreatief gebruik. Tussen ecologie en economie, kortom. En dat zonder een beroep te doen op structurele financiële ondersteuning door de overheid. Veel Europese partners zien dit model als voorbeeld voor het succesvol beheren van particuliere landgoederen en natuurterreinen.

We staan op de drempel van een nieuwe tijd. Een tijd waarin Europa en Europese regels een steeds grotere rol gaan spelen. Een tijd waarin de plannen voor een nieuw Centrumgebied van het Park steeds vastere vorm aannemen. Maar ook een tijd waarbij de verbondenheid met de traditie steeds belangrijker wordt. Het particuliere landgoed dat in 1935 werd ondergebracht in de Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe, blijft bij al deze veranderingen behouden voor de toekomst. In de geest van de stichters van het Park, het echtpaar Kröller-Müller.

Van de directie

Seger van Voorst tot Voorst

Directeur/bestuurder van Het Nationale Park De Hoge Veluwe

'Brussel wordt steeds belangrijker'

"Ik voel me tegenwoordig meer Europeaan dan Nederlander. Je moet als burger én als organisatie mee met de tijd. En die tijd laat zien dat ons netwerk en onze activiteiten steeds internationaler worden. Als modern particulier landgoed is het cruciaal om daar een antwoord op te hebben. Onze bezoekers komen uit alle windrichtingen van de wereld, en ook als je kijkt naar wet- en regelgeving zie je dat Europa steeds belangrijker voor ons wordt."

"Als Nederlands bedrijf moet je over de grens kijken. Voor ons gebeurt het in Brussel, en minder in Den Haag of bij lagere overheden. De zaken die voor Het Nationale Park De Hoge Veluwe van belang zijn zoals de wet- en regelgeving rond natuurbeheer –Natura 2000, de habitatrictlijnen– zijn bepaald door de Europese Unie. Nationale overheden geven vervolgens hun eigen interpretaties binnen die overkoepelende regelgeving en in Nederland zijn de provincies verantwoordelijk voor de uitvoering. Daar hebben we als eigenaar van een nationaal park en als terreinbeheerder natuurlijk rechtstreeks mee te maken. Maar de beslissingen die écht van belang zijn, worden in Brussel genomen. Wij zien overigens met lede ogen aan hoe de EU voortdurend onder vuur ligt, maar onze ervaringen zijn dat daar op ons vakgebied juist veel goeds gebeurt."

Europees perspectief

Vandaar een jaarverslag met een Europees perspectief, legt Seger van Voorst tot Voorst uit. Het Nationale Park De Hoge Veluwe neemt deel aan veel Europese verbanden en haar directeur heeft zitting in de Steering Committee Wildlife Estates (www.wildlife-estates.eu/), in het bestuur van Friends of the Countryside (www.friendsofthecountryside.org/) en in de Nederlandse delegatie van International Council for Game and Wildlife (www.cic-wildlife.org/). Er is veel contact en uitwisseling met internationale organisaties. Dat is een bewuste keuze. Van Voorst tot Voorst: "We treden veel meer naar buiten dan voorheen. We zijn omgevingsgericht en kijken goed hoe anderen in Europa omgaan met de relatie tussen natuurbeheer en economie. Er zijn veel particuliere landgoederen in Europa die op dezelfde manier als Het Nationale Park De Hoge Veluwe zoeken naar evenwicht en naar versterking tussen die twee. Het is een koers die we met ons beleid op een hele consistente en vasthoudende manier varen. We krijgen veel buitenlandse gasten in ons Park, mensen van andere organisaties in Europa –van overheden, uit het bedrijfsleven en uit de wetenschap– en die vinden het erg interessant om te zien hoe we hier de zaken runnen. Hoe we als Park veel bezoekers trekken bij een zo hoog mogelijke biodiversiteit en hoe het daarbij tegelijkertijd lukt om onze eigen broek op te houden. Ons hoofddoel is om natuur en economie op een verstandige manier te combineren en om dat grotendeels te doen vanuit eigen exploitatie. Dus zonder dat daar structureel overheidsgeld bij hoeft. We zijn met dat model een voorbeeld voor veel organisaties in Europa."

Bezoekersaantal boven verwachting

Het economische model van Het Nationale Park De Hoge Veluwe rust voor het grootste deel op de betalende bezoeker van het Park. In 2015 waren dat er 578.667. Een belangrijk deel daarvan (310.000) bezocht ook het Kröller-Müller Museum waar in 2015

de tentoonstelling 'Van Gogh & Co' was te zien. Het totale bezoekersaantal was boven verwachting. Van Voorst tot Voorst: "Dat heeft op de eerste plaats te maken met het goede weer in 2015. Dagrecreatie in Nederland is erg weersafhankelijk. In het Park wordt veel gewandeld en gefietst op de gratis Witte Fietsen. Een tweede reden is het feit dat we tegenwoordig iedere weekenddag en iedere vakantiedag een activiteit of evenement programmeren, vaak in het Centrumgebied van het Park. Ook dat werpt vruchten af. We hebben grote plannen voor de vernieuwing van het Centrumgebied, maar het is goed om te zien dat het bezoekersaantal nu al in de lift zit, ondanks het feit dat we in het Centrumgebied nog geen grote investeringen hebben gedaan. Het is het streven van Park en Museum om in 2020 600.000 betalende bezoekers per jaar te ontvangen, we zijn hard op weg om dat te halen. Onze gewaardeerde partner het Kröller-Müller Museum, met wie wij al 80 jaar nauw samenwerken, zet daarbij de unieke en wereldvermaarde kunstcollectie in. Het Park biedt een unieke beleving van landschap, natuur en cultuur. De combinatie van die twee –Park en Museum– blijft een ijzersterke trekker voor veel nationale en internationale bezoekers."

Beheren op kwaliteit

Het Park zorgt dat die bezoekersstroom niet ten koste gaat van de ecologische kwaliteiten van het gebied. Van Voorst tot Voorst: "Die ecologische waarde maakt het Park uniek en aantrekkelijk. We hebben een hoge biodiversiteit door onze intensieve manier van beheren. We zijn een beschermd Natura 2000-gebied en een aantal deelgebieden in het Park vallen onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. In Het Nationale Park De Hoge Veluwe komen veel Rode Lijstsoorten voor en de wildzichtbaarheid is hoog, dat is voor veel van onze bezoekers erg aantrekkelijk. We laten als terreinbeheerder zien dat het heel goed mogelijk is om natuur te combineren met veel bezoek. Je moet daarvoor vooral slim zoneren en gericht beheren met het oog op kwaliteit. Het is voor mij en ieder van de ongeveer 130 medewerkers en 350 vrijwilligers een erezaak om kwaliteit als leidraad te nemen bij alles wat we doen."

Tachtigjarig jubileum

Een opmerkelijke gebeurtenis in 2015 was de viering van het 80-jarig bestaan van de 'Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe'. Rondom dat jubileum was een uitgebreid feestprogramma opgezet. Een van de hoogtepunten was een feestmiddag in een reusachtige tent in het Centrumgebied. Het eerste exemplaar van de biografie van één van de stichters van het Park, Anton Kröller, werd aangeboden aan de Minister van Economische Zaken, Henk Kamp. Het is geschreven door Ariëtte Dekker die op dit onderwerp promoveerde. Van Voorst tot Voorst: "Minister Kamp sprak vervolgens in zijn speech zijn waardering uit voor de manier waarop we als particulier nationaal park opereren, dat stellen we natuurlijk op prijs. Ik heb de feestmiddag als heel stimulerend ervaren. Het is prachtig om de vele vrienden en relaties van het Park zo bijeen te zien. Veel blije gezichten, veel enthousiasme. En voor mij als bestuurder natuurlijk een prachtig podium om de standpunten van onze organisatie nog eens voor het voetlicht te brengen. Om te vertellen waar we mee bezig zijn, hoe dat past in de geest van de stichters van het Park, het echtpaar Anton en Helene Kröller-Müller, en hoe we ook in onze moderne tijd op een verantwoorde manier met dat erfgoed omgaan. Maar ook om de fondsen en gulle gevers –bedrijven én particulieren– te bedanken voor hun onmisbare bijdragen aan onze omvangrijke investeringen die nodig zijn om het Park toekomstbestendig te houden."

Wettelijke belemmeringen

In 2015 is veel energie gestoken in de gang van zaken rond de invoering van de nieuwe 'Wet Natuurbescherming' die de bestaande Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Boswet heeft vervangen. Het Park heeft een aantal malen de eigen zienswijze gegeven in het voortraject, en heeft in 2015 ook de Vaste Kamercommissie voor Economische Zaken en de Eerste Kamer middels een brief ingelicht over het standpunt van het Park. Seger van Voorst tot Voorst: "Wij ervaren de nieuwe Wet Natuurbescherming als belemmerend. De wet geeft weinig ruimte aan de eigenaar van een natuurgebied en staat volgens ons op gespannen voet met het eigendomsrecht. In de pers is vooral de nadruk komen te liggen op de jacht, maar het gaat ons vooral om het recht om als eigenaar zelf te kunnen beschikken over beleid en beheer. Je ziet nu dat de nieuwe wet vooral gedomineerd is door partijen die zelf niet de verantwoordelijkheid voor de grond dragen. Dat is toch opvallend. Zij hebben gemakkelijk praten, maar de grondeigenaar draagt de verantwoordelijkheid en de lasten. Ik vind dat je je als politiek en als overheid achter je oren moet krabben als een Nationaal Park – het één na oudste Nationale Park van ons land– aangeeft last te hebben van een natuurwet. Ons pleidooi komt erop neer dat overheden méér vertrouwen in de eigenaar van een natuurgebied moeten hebben, en niet bij voorbaat regeltjes en beperkingen moeten opleggen. Die eigenaren weten heel goed wat er in hun gebied speelt en hoe ze verstandig en met behoud van natuurwaarden moeten beheren. De Europese regels op dit gebied zijn werkbaar, timmer dat nou niet op nationaal en provinciaal niveau weer helemaal dicht. Op deze manier wordt de eigenaar van een natuurgebied belemmerd en op kosten gedreven. Als ik ook maar iets wil doen op mijn eigen grond moet ik voldoen aan toetsen en externe onderzoeken. Dat kost enorm veel tijd en geld. Die regeltjes zijn bedacht om natuurwaarden te beschermen, maar die waarden zijn bij ons in de praktijk al prima beschermd. Een eigenaar is vanzelfsprekend zuinig op zijn terrein. Op deze manier dient die wet alleen het doel van het aan het werk houden van bureaucraten en ecologen achter een bureau."

Otterlose Bos en struinen

In 2015 zijn ook successen te melden. Een lang slepend dossier over het Otterlose Bos kon worden gesloten. Dat gebied –met onder meer zandverstuivingen en bijzondere jeneverbesstruiken– is eigendom van Het Nationale Park De Hoge Veluwe maar ligt buiten de rasters van het Park. Het Park wilde het Otterlose Bos graag binnen haar grenzen halen en daartoe moest de openbaarheid van de Boveneindseweg, die er dwars doorheen loopt, worden opgeheven. Na een uitspraak van de Raad van State in 2015 kan het nu binnen het raster gebracht worden. Seger van Voorst tot Voorst: "Een belangrijke uitspraak voor particuliere grondbezitters die erop neerkomt dat het algemeen belang van het beschermen van een Natura 2000-gebied boven het algemeen belang van opengesteld gebruik gesteld dient te worden. Daar zijn we heel blij mee. Het gebied blijft via de Parkentrees gewoon toegankelijk voor het publiek, maar het valt nu wel rechtstreeks onder het beheer en het handhavingstoezicht van het Park."

Een andere verandering in 2015 was de aankondiging dat er een eind zou komen aan het 'struinen', het dwalen buiten de paden. Van Voorst tot Voorst: "Een hele stap, die ik betreurt, laat ik dat vooropstellen. Het intrekken van die mogelijkheid heeft rechtstreeks te maken met het veranderende gedrag van een deel van het publiek. Er was te veel verstoring van vooral het roodwild, de edelherten in ons gebied. We gaan nu zorgvuldig bekijken of de roedels herten meer natuurlijk gedrag gaan vertonen. Overigens wil ik erop wijzen dat we het afschaffen van het struinen hebben gecompenseerd met het openstellen van een deel van voorheen afgesloten rustgebieden voor het grofwild. De

verwachting is dat de wildzichtbaarheid voor de 'normale' bezoeker toe zal nemen. Herten gaan zich nu verplaatsen in méér kleinere roedels, en het publiek kan op méér plaatsen wandelen. We hebben geprobeerd om de reden om het struinen af te schaffen goed uit te leggen aan pers en publiek. Het bericht kreeg veel aandacht en het heeft niet geleid tot veel klachten en evenmin tot minder kaartverkoop of minder Beschermerskaarten."

Nieuwe voorzitter Raad van Toezicht

Tot slot een laatste verandering in 2015: het aftreden van Frank Schreve als voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Van Voorst tot Voorst: "Het Park is Frank Schreve heel veel dank verschuldigd. Hij wilde met stille trom vertrekken en daarom organiseerden wij geen officieel afscheid met genodigden. In plaats daarvan gaven wij de minibiografie 'Je kunt heel veel dingen aan anderen overlaten' over Frank Schreve uit. Als eerbetoon aan een hele goede voorzitter. De voorzitterskamer is overgenomen door Fred de Graaf. Schreve heeft zijn sporen verdiend in de zakenwereld, De Graaf heeft een achtergrond in het openbaar bestuur. "Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs te betekenen dat ze hun rol als toezichthouder anders zullen invullen..." zegt Van Voorst tot Voorst. "Beide heren weten heel goed wat 'toezichthouden' betekent. Het is iets anders dan besturen. Een goede en stevige Raad van Toezicht is net als een goed functionerende Raad van Advies van groot belang voor een organisatie als de onze. We zorgen naast de gebruikelijke juridische verplichtingen dan ook dat de leden altijd goed op de hoogte zijn van onze koers en onze beslissingen. De verzamelde kennis en het netwerk van de mensen die zitting hebben in de Raad van Toezicht en de Raad van Advies betekenen veel voor ons. Het draagt bij aan het goed en verstandig beheren en bewaren van dit unieke Park, deze 'groene schatkamer van Nederland' zoals Het Nationale Park De Hoge Veluwe ook wel wordt genoemd."

Het jaar in vogelvlucht

Januari 2015

Met ingang van dit jaar is het mogelijk om urnen te begraven in Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Daarvoor zijn vier gebieden in het Park aangewezen. Mensen kunnen zelf een plek uitzoeken waar ze na hun overlijden komen te rusten. De locatie wordt niet gemarkeerd, maar is door middel van GPS terug te vinden. Het grafrecht is eeuwigdurend, er wordt in de toekomst niet geruimd of verstoord. Er is veel animo voor deze manier van natuurbegraven. Het is een unieke manier om de verbondenheid met het landschap en het Park tot uitdrukking te brengen. Een belangrijk deel van de vergoeding voor het begraven wordt besteed aan het in stand houden van de natuur in het Park.

Februari 2015

De frisse nieuwe website van het Park gaat online. Het is een dynamische website met (bewegend) beeld. Bezoekers hoeven niet lang te zoeken om meteen een bezoekje te plannen, kaartjes te kopen of om iets te bestellen in de webshop. De site is ook te bekijken in het Engels en Duits en later dit jaar komt er ook een versie in het Chinees. Ook de aanwezigheid van het Park op sociale media als Facebook en Twitter is dit jaar uitgebreid. Activiteiten als fotowedstrijden of berichten van de boswachter worden op sociale media goed bekeken.

In het Park worden ieder weekend minimaal twee activiteiten gehouden, op iedere weekenddag één. Dat kunnen grote evenementen zijn, maar ook bijvoorbeeld een lezing, een kindervoorstelling of een optreden van jachthoornblazers. In de schoolvakanties wordt het aantal activiteiten nog verder uitgebreid. In de winter worden de traditionele 'winterlezingen' altijd goed bezocht en ook de roofvogelshows en de maandelijkse streekmarkt trekken deze maanden veel publiek.

Maart 2015

Er verschijnt een manifest ('Wild van de Veluwe') waarin een aantal natuurorganisaties ideeën oppert om de Veluwe als geheel op de kaart te zetten, onder meer door de Veluwe als 'werelderfgoed' te laten registreren bij de UNESCO. Het Nationale Park De Hoge Veluwe neemt als grootste particuliere grondeigenaar een standpunt in rondom deze discussie. Het Park roept in een brief aan de provincie Gelderland op om vooral het bestaande –breed gedragen– beleid uit te voeren en om daar geen nieuw beleid aan toe te voegen. Het Park neemt samen met andere grondeigenaren op de Veluwe (Gelders Particulier Grondbezit en Leisurelands) afstand van het manifest en wijst op het feit dat het bestaande beleid nu eindelijk, na langdurige en zorgvuldige procedures, vorm begint te krijgen. Er bestaat bij het Park en bij andere particuliere bezitters van natuurgebieden dan ook weinig behoefte aan experimenten rond nieuwe overlegnetwerken.

April 2015

In april begint voor veel dagrecreatiebedrijven het buitenseizoen. Op het terrein van Het Nationale Park De Hoge Veluwe opent de natuurcamping de deuren. De camping zal sluiten op 1 november met bijna dertienduizend overnachtingen op de teller.

Een hoogtepunt deze maand is de vierde editie van De Hoge Veluwe Highland Games. Zo'n 250 scholieren uit het tweetalig onderwijs nemen het tegen elkaar op bij illustere onderdelen als boomstamzagen, tractortrekken en zwerfkeiwerpen. Er doen zeven onderwijsinstellingen uit de regio mee.

Deze maand is ook de aftrap van de feestelijkheden rond het tachtigjarig bestaan van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Dat begint op de dag van de oprichting van het Park –26 april– met een jubileumconcert door het Nationaal Jongeren Orkest. Later dit jaar staat de presentatie van een nieuwe biografie van Anton Kröller op het programma. De biografie is geschreven door bedrijfseconoom Ariëtte Dekker. Ze houdt een aantal goedbezochte lezingen over haar onderzoek naar de handel en wandel van de stichter van het Park.

Mei 2015

De tweede Dag van de Natuurfotografie trekt deze maand veel publiek. Er is een grote beurs met fotografieartikelen, er zijn verschillende workshops en lezingen en de aftrap van een natuurfotoprijsvraag wordt op deze dag gehouden.

Ook het traditionele 'vroeg vogels'-concert aan de voet van de Franse berg trekt weer veel muzikliefhebbers. Dit jaar wordt er voor het eerst ook op de binnenplaats van Jachthuis Sint Hubertus een openluchtconcert gehouden: David Manesse geeft er een klassiek pianoconcert.

Juni 2015

Op het Marchantplein in het hart van het Park verschijnt een grote feesttent. Op deze plek zal het 80-jarig jubileum van de Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe worden gevierd met een officieel programma, waaronder de vertoning van een nieuwe film over het Park. Hoogtepunt is het aanbieden van de nieuwe biografie van Anton Kröller aan minister Henk Kamp van Economische Zaken. Bij die feestelijke gelegenheid vertelt directeur Seger van Voorst tot Voorst over de nieuwbouwplannen voor het Centrumgebied van het Park.

Filmer en ecooloog Ruben Smit, bekend van de bioscoopfilm 'De Nieuwe Wildernis', maakt een reeks korte films over de natuur van De Hoge Veluwe. In de films figureert telkens één diersoort die voorkomt in de bijzondere biotopen van het Deelense Veld: een sprinkhaan, een hagedis, een kikker... Samen vertellen ze het verhaal van dit bijzondere gebied en de samenhang met de manier van beheren door het Park. Het Park hanteert een actieve beheermethode die zorgt dat de verschillende biotopen in het Park ook in de toekomst blijven bestaan.

Juli 2015

Deze maand kan door een uitspraak van de Raad van State een lang voortslepend dossier rond het Otterlose Bos worden gesloten. Het Nationale Park De Hoge Veluwe wil –als eigenaar van dit kwetsbare natuurgebied– het Otterlose Bos binnen het raster van het Park laten vallen, een voornemen dat door de gemeente Ede wordt aangevochten. De hoogste bestuursrechter van ons land heeft nu het Park in het gelijk gesteld, het gebied mag binnen het raster worden gehaald. Het gebied blijft voor inwoners en bezoekers van Otterlo toegankelijk, mits ze een toegangskaartje voor het Park kopen. De uitspraak is van belang voor andere particuliere eigenaren van natuurgebieden in ons land.

Het Park heeft Jachthuis Sint Hubertus voorgedragen voor het internationale netwerk van 'Iconic Houses'. Hierbij zijn wereldwijd zo'n 100 beeldbepalende hoogtenpunten uit de architectuur van de 20^e eeuw aangesloten.

Augustus 2015

De jaarlijkse evenementen die op diverse locaties in het Park worden gehouden trekken steeds meer publiek. Het 'Nederlands Open Kampioenschap Burlen' en de 'Dag van het Paard' worden goed bezocht, evenals de (meerdaagse) Wandeldagen en de weekenden

waarin bezoekers zelf een kerstboom kunnen zagen in het veld. Dit jaar worden er twee nieuwe evenementen geïntroduceerd die eveneens uit kunnen groeien tot ware publiekstrekkers: de Bos- en Houtdag en het Wetenschapsweekend. De Bos- en Houtdag was onderdeel van het Gelderse erfgoedprogramma 'Gemaakt in Gelderland'. Bij het brede publiek blijft nog steeds een groot 'natuurlijk evenement' erg geliefd: de jaarlijkse bronst van de edelherten. Er worden ook dit jaar weer veel –goed bezochte– bronstexcursies gehouden.

September 2015

Er komt een eind aan de jarenlange samenwerking met zorggroep 's Heeren Loo. Bewoners van deze instelling voor mensen met een verstandelijke beperking werkten op de Theekoepel bij Jachthuis Sint Hubertus en hadden zo een actieve dagbesteding. De kosten van de begeleiding van de vrijwilligers en van het woon-werkverkeer was voor 's Heeren Loo niet meer op te brengen. Het werk in de Theekoepel is inmiddels overgenomen door medewerkers van zorginstelling Pluryn.

Er is ook een verandering bij het parkrestaurant op het Marchantplein. In 2015 neemt Het Nationale Park De Hoge Veluwe de exploitatie van het restaurant in eigen hand. De medewerkers van het restaurant komen in dienst bij het Park en de Koperen Kop heet vanaf eind 2015 'Parkrestaurant'. Dit is een tijdelijke naam totdat het nieuwe landhuis in gerealiseerd.

Oktober 2015

De elfde editie van het Beweegweekend is met meer dan drieduizend deelnemers een groot succes. Op zaterdag 10 oktober wordt De Hoge Veluwe Wandeldag georganiseerd en op zondag 11 oktober De Hoge Veluwe Loop met een grote beweegmarkt. Er kunnen verschillende afstanden worden gelopen waaronder een 'trailrun' op onverharde paden en door ruw terrein. Het evenement geniet ondertussen landelijke bekendheid en wordt mogelijk gemaakt door de inzet van veel vrijwilligers van het Park en andere organisaties.

Deze maand komt het nieuws naar buiten dat er volgend jaar een eind komt aan het struinen in het Park, de mogelijkheid om ook buiten de paden te wandelen. Struinen zal vanaf 2016 alleen nog maar mogelijk zijn onder begeleiding van de boswachter of tijdens excursies. Er komt een einde aan het struinen vanwege toenemende verstoring van het wild, vooral van de edelherten. Het voornemen krijgt veel pers aandacht, medewerkers van het Park kunnen de noodzaak van deze maatregel goed uitleggen. Als compensatie worden een aantal voorheen niet toegankelijke wandelpaden in rustgebieden opengesteld.

November 2015

Het 'Pomphuisje' dat staat aan de Kronkelweg naar Jachthuis Sint Hubertus is opgeknapt en heeft een nieuwe functie gekregen. Het gebouwtje is ontworpen door de Belgische architect Henry van de Velde in een Egyptische 'mastaba'-stijl. Het was ooit bedoeld als onderbouw voor een windmolen. Met die molen zou grondwater opgepompt worden om de vijver voor Jachthuis Sint Hubertus te vullen en op peil te houden. Al snel na de bouw in 1923 bleek dat het oppompen van grondwater niet nodig was: regenwater houdt de vijver gevuld. De windmolen werd gesloopt. Het monumentale 'Pomphuisje', zoals het al snel ging heten, is opgeknapt en er is een wenteltrap in aangebracht. Het dient nu als uitkijkpost over het bijzondere veengebiedje dat hier ligt, de Veentjeswei. Helene Kröller-Müller sprak in een van haar brieven al van de mogelijkheid om het gebouwtje te

gebruiken als 'hoogzit', als uitkijkpost. Dat is nu, ongeveer tachtig jaar later, gerealiseerd.

December 2015

Het totale bezoekersaantal in 2015 komt uit op 578.667. Een fractie minder dan de 581.702 bezoekers in 2014. De grote trekkers dit jaar waren de viering van het 80-jarig bestaan van het Park en het Van Gogh-jaar (de viering van de 125-jarige sterfdag van Vincent van Gogh). Ook de provinciale campagne 'Gelderland levert je mooie streken' zorgt voor veel bezoekers. Het aantal verkochte Beschermerskaarten (jaarkaarten) ligt met bijna 15.500 3% hoger dan 2014 (15.000). 343.717 bezoekers komen in 2015 het Bezoekerscentrum binnen, 178.202 daarvan lopen door naar het Museonder. Deze aantallen zijn ongeveer gelijk aan die van vorig jaar. De Parkwinkel sluit het jaar af met een omzet van 368.000 euro. Dat was in 2014 ongeveer 372.000 euro. De omzet van de Theekoepel komt met 80.000 euro iets lager uit dan 2014.

Jonkheer Mr Ing. Klaus von Chrismar

“Zoals het nu gaat, gaat het goed!”

“De doelstellingen van onze organisaties –de CIC en Het Nationale Park De Hoge Veluwe– sluiten goed op elkaar aan. We hebben veel raakvlakken. Ook het Park streeft naar een goed evenwicht tussen ecologie en economie. Dat doen ze in mijn optiek verstandig en vanuit een enorme ervaring met de praktijk van het beheer.”

Dat stelt **Klaus von Chrismar**, voorzitter van de Nederlandse delegatie van de CIC, de *International Council for Game and Wildlife Conservation*. De afkorting ‘CIC’ komt van de oorspronkelijk Franse naam van de organisatie: ‘*Conseil International de la Chasse et de la Conservation du Gibier*’. Hij vertelt over de CIC: “We zijn een wereldwijd opererende organisatie met veel Europese leden. Een van onze doelstellingen is het bevorderen van de jacht als onderdeel van duurzaam natuurbeheer, als instrument om biodiversiteit te behouden en te versterken. Wij kijken op dezelfde manier aan tegen faunabeheer als Het Nationale Park De Hoge Veluwe.”

Jacht als sluitstuk van faunabeheer

Klaus von Chrismar kent het Park goed. Hij leerde het in zijn jeugd onder meer kennen geïnspireerd door de natuurboeken van Jac. Gazenbeek en A.B. Wigman. Hij bezocht het Park menigmaal met familie. Later kwam hij ook in bestuurlijke zin in aanraking met de bestuurders van Het Park. De Nederlandse afdeling van de CIC en Het Nationale Park De Hoge Veluwe komen elkaar regelmatig in allerlei Europese overlegorganen tegen. Hoe beoordeelt hij het beleid van het Park? Von Chrismar: “Zoals ik het zie, gaat het bij het Park om het handhaven van een realistisch evenwicht tussen flora en fauna en om het in stand houden van biodiversiteit. Een evenwichtige relatie tussen flora en fauna heeft te maken met het draagvlak van het terrein, hoeveel wild kan het aan? Het Park hanteert daarvoor aantalregulatie. De aantallen wild worden afgestemd op het draagvlak van het terrein. Om de doelstellingen te realiseren wordt er gejaagd. De jacht wordt dus ingezet, niet als doel, maar als sluitstuk van het faunabeheer.”

Economie en ecologie

Gevraagd naar de sterke punten van Het Nationale Park De Hoge Veluwe vertelt Von Chrismar: “Wat ik zie is dat het Park, als grote particuliere terreinbeheerder, ook goed kijkt naar de economische aspecten van de jacht. Omgaan met de jacht als beheerinstrument kan heel goed samengaan met het genereren van inkomsten. De jacht wordt bewust niet verhuurd omdat het Park baas in eigen huis wil blijven. Er wordt gewerkt met een vaste groep gastjagers tegen betaling op basis van een individueel jaarcontract met strenge voorwaarden. Naar mijn mening is de kwaliteitsbewaking daarbij goed in orde. Zoals ik het zie is het Park heel goed in staat om het economisch belang en het ecologisch belang te combineren.”

Europese belangenbehartiging

Klaus von Chrismar gaat verder: “Daarnaast is een van de sterke punten van het Park de vertegenwoordiging in allerhande Europese overlegorganen. Dat is echt een kracht, om te zien dat je in tijden van globalisering en internationalisering de Europese dimensie moet toevoegen aan je belangenbehartiging. Dat je contacten legt met Europese instellingen om samen de belangen van particuliere grondeigenaren onder de aandacht te brengen van de politiek en de besluitvorming bijvoorbeeld... Dat doen ze goed.”

Wat kan beter? Heeft de voorzitter van de Nederlandse delegatie van de CIC nog tips voor de bestuurders van het Park? Von Chrismar lacht: "Nee hoor... Naar mijn inzicht moet het Park vastberaden voortgaan op de ingeslagen weg. Of, laat ik het zo zeggen: het kan natuurlijk altijd beter, maar zoals het nu gaat, gaat het goed!"

Voorbeeldfunctie

We leven in een klein land in het grote Europa, en er zijn grotere natuurterreinen in de wereld dan Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Is het Park in de ogen van Klaus von Chrismar desalniettemin van Europees belang? "Ja, dat denk ik wel. Vergeet niet, het is een groot natuurterrein in het midden van Nederland. Alleen al geografisch, door de ligging in het centrum van het land, is het een belangrijk gebied. Het is een belangrijk onderdeel van de –Europese– ecologische hoofdstructuur. En daarnaast denk ik dat Het Park door het succesvolle beheer dat wordt gevoerd ook een belangrijke voorbeeldfunctie vervult. Het Park laat zien hoe je verstandig omgaat met natuurbeheer, met biodiversiteit en met de jacht als instrument van het faunabeheer én bron van inkomsten. Als je vraagt naar de steun die wij als CIC kunnen krijgen van het Park, is dat een belangrijk aspect. Ze laten zien hoe de aloude wisselwerking tussen mens en natuur in de praktijk werkt. In de geest van de stichter, Anton Kröller, nietwaar? Mijn advies: laat je niet uit het veld slaan, ga voort op de ingeslagen weg. Het Park opereert vanuit een enorme praktijkervaring. Mensen die opereren vanuit de theorie kunnen daar nog veel van leren!"

cic-wildlife.org

Thomas Edward Coke, 8th Earl of Leicester

Natuurbehoud: "uitstekend werk!"

De adellijke familie Coke is sinds het einde van de 17^e eeuw eigenaar van een groot landgoed in het oosten van Engeland, Holkham Estate. Het landgoed ligt in de county of Norfolk aan de Noordzee en is meer dan honderd vierkante kilometer groot. Het bestaat uit natuurgebied, een groot park en agrarische gronden.

Duurzaam beheer

Centraal in het landgoed ligt Holkham Hall, een museaal huis met een historisch interieur. Het is open voor publiek, maar het is ook het woonhuis van Thomas Edward Coke, eigenaar van Holkham Estate. Deze achtste Earl of Leicester is een opvallend benaderbare man die zichzelf voor het gemak 'Tom Leicester' laat noemen. Hij runt Holkham Estate als een modern bedrijf. Een belangrijke bron van inkomsten voor het landgoed – naast landbouw en veeteelt – is het toerisme. Het landgoed als geheel wordt duurzaam beheerd, gericht op behoud voor de toekomst.

Klein team

Tom Leicester bezocht Het Nationale Park De Hoge Veluwe voor het eerst in 2008, en is sindsdien een aantal keren terug geweest. "Het is een prachtig wildpark..." zegt hij over het Park. Vooral de Witte Fietsen en het Kröller-Müller Museum zijn hem bijgebleven. Hij vertelt: "Het Park heeft een heel bijzondere sfeer. Het is er prachtig. Het is goed verzorgd, maar toch wild. Het museum midden in het Park is van grote waarde." Hij wijst op de overeenkomsten tussen het Park en Holkham Estate. Beide parken zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van eigen inkomsten en beide organisaties doen dat met een relatief klein team van medewerkers. Holkham Estate is daarbij wel een slag groter, en heeft meer inkomsten van de boerderijen, de verhuur van vastgoed en van horeca.

Catering

Kunnen de twee organisaties van elkaar leren? Tom Leicester: "We hebben met interesse naar het systeem van de Witte Fietsen gekeken. Maar voor ons is het toch efficiënter om te werken met fietsverhuur. Daarvoor hebben we een concessie gegeven aan een gemotiveerde ondernemer." Iets wat het Park zou kunnen doen is kijken naar de manier waarop Holkham Estate de catering operation aanpakt. Leicester: "Cafés kunnen hier goede zaken doen. En dan bedoel ik geen toprestaurants met dure chef-koks maar kleine cafés die een goede maaltijd serveren, of een lekker broodje." Verder wijst Leicester op het belang van educatie, iets waar zowel het Park als Holkham Estate veel aandacht aan besteden: "Het is heel belangrijk dat kinderen uit de stad de kans krijgen om de natuur in te gaan." Ook op het gebied van wildlife management en natuurbeheer zou uitwisseling tussen de twee organisaties vruchtbaar kunnen zijn. Leicester: "Uitwisselingen vind ik een prima idee. We doen dat nu al. Ik heb het Park bezocht op uitnodiging van Seger van Voorst tot Voorst. Maar ik zou het een goed idee vinden als er ook op andere niveaus in de organisatie ideeën worden uitgewisseld. Zo willen wij graag meer weten over jullie relatie met het museum."

Europese invalshoek

Holkham Estate ligt aan de overkant van de Noordzee. Het Nationale Park De Hoge Veluwe ligt op het vasteland van Europa. Wat is vanuit het perspectief van Tom Leicester het belang van het Park in Europees verband? Leicester: "Nederland is een dichtbevolkt

gebied. Het is belangrijk om wilde natuur zoals die in het Park, te behouden. Het Park ligt dicht bij de Duitse grens en kan dus ook voor het Duitse publiek interessant zijn. Zouden zij het park willen bezoeken? Een park met zandduinen, zo dicht bij de grens, dat moet hen toch aanspreken!" Gevraagd naar zijn mening over het management van Het Nationale Park De Hoge Veluwe zegt Tom Leicester: "Ik kan me goed vinden in de ideeën die Seger van Voorst tot Voorst heeft over wildbeheer en in het model dat hij gebruikt. Wat hij doet is eigenlijk niets anders dan ouderwets natuurbeheer. Hij gaat vrij onbevangen te werk en schroomt niet om het publiek het echte verhaal over natuurbeheer te vertellen als hij dat nodig vindt. Wat mij betreft verricht het parkmanagement uitstekend werk!"

holkham.co.uk

Pierre Crahay (B)

Consistentie en consensus

Pierre Crahay is coördinator van de Life Plus en Natura 2000-projecten van ELO, de European Landowners' Organisation (ELO). Hij kent Het Nationale Park De Hoge Veluwe goed. Niet alleen van papier, maar ook uit de praktijk. Hij is in verschillende hoedanigheden nu al zo'n tien keer op bezoek geweest. "Het voelt aan alsof ik tweeduizend kilometer van huis ben, zo bijzonder is dit landschap voor mij als Belg."

Het Park als voorbeeld

Maar Pierre Crahay voelt zich gelijktijdig ook thuis in het Park: "De ontvangst door de directie en de medewerkers is altijd buitengewoon hartelijk en vriendelijk. Ik voel me erg welkom." Gevraagd naar zijn mening over het beheermodel van het Park zegt hij: "Het beheermodel van het Park is voor ons als ELO een Europees voorbeeld voor particuliere natuurterreinen. Het is verstandig en rationeel privaat beheer met een duurzaam karakter. Voor mij is het een magnifiek voorbeeld van het combineren van natuurwaarde, van de historische waarde en de toeristische waarde van een landschap. We hebben bij de ELO nog niet zo lang geleden een journalist uit de Verenigde Staten op bezoek gehad die geïnteresseerd was in het Europese natuurbeheer. Die neem ik dan mee naar Het Nationale Park De Hoge Veluwe, als een typisch voorbeeld van wat wij in Europees verband promoten. Minder kosten voor de samenleving door privaat beheer, en toch prachtige ecologische resultaten."

Consistentie

Die twee aspecten –economie en ecologie– kunnen elkaar versterken, volgens Crahay. "Het is het model dat wij in Europees verband behartigen. De combinatie van duurzame en traditionele plattelandsactiviteiten en het versterken van ecologische waarde. Het Park is voor ons, als gezegd, een prachtig voorbeeld." Wat er beter zou kunnen in het beheer of het management van het Park? Crahay lacht ruimhartig. "Nou, dat zou erg pretentius van mij zijn om daar nog iets aan te willen verbeteren, nietwaar! Nee, ik herhaal, ik zie een landschap en biodiversiteit van een hoge kwaliteit, met een staf en medewerkers die competent en vriendelijk is. De kracht van Het Nationale Park De Hoge Veluwe is de consistente manier waarop ze natuurbeheer bedrijven. Al bijna 100 jaar lang, met de professionele werknemers en veel vrijwilligers. Daarbij is het park niemand tot last, in tegendeel."

Consensus

De opvattingen over de factoren die bijdragen aan succesvol natuurbeheer zijn in de loop van de tijd veranderd, zegt Crahay. Hij stelt vast: "Natuurbeheer heeft andere tijden gekend. Tien, vijftien jaar geleden speelde het zich vaak af in een sfeer van conflict. Ecologie raakte verward met ideologie. Natuurbeheer raakte gepolitiseerd en gemonopoliseerd. Als je kijkt naar de resultaten van die aanpak zie je dat de ecologie daar niet beter van is geworden. Daarom steven we nu een model van consensus na, van het betrekken van particuliere partijen, van private eigenaren, van burgers en gebruikers van natuur en platteland. Dat betrekken is nu de grote trend, en de grote kunst. Het consensusmodel is wat mij betreft de sleutel tot het succes van natuurbeheer. En ik zie dat in Het Nationale Park De Hoge Veluwe werken."

Verbroedering

Heeft Pierre Crahay tips of suggesties voor het Park? "Blijf voortdoen. Ga voort op de ingeslagen weg. Blijf weerstanden overheersen. Als ik naar het Park kijk zie ik een ploeg bekwame mensen, die een model hanteren dat wat mij betreft een model is voor het natuurbeheer in geheel Noord-Europa. We zijn bezig om in samenwerking met de Europese Commissie een database op te zetten van alle Natura 2000-gebieden in Europa. Een 'verbroederingsproject', kun je het noemen. In die database willen we alle specifieke problemen en oplossingen samenbrengen. Zodat we kunnen leren van *good-practice* op het gebied van duurzame landbouw, waterbeheer, natuurbeheer. Goede voorbeelden zijn nu veel te weinig bekend. Wat mij betreft speelt het beheermodel van De Hoge Veluwe een belangrijke rol in die database. Het zou toch prachtig zijn, iets om trots op te zijn, als natuureigenaren in bijvoorbeeld Hongarije of Spanje kunnen leren van Het nationale Park De Hoge Veluwe. Het Park kan als geen ander laten zien wat verstandig privaat beheer kan opleveren."

europeanlandowners.org

Humberto Delgado Rosa (PT)

Felicitaties voor het Nationale Park

Humberto Delgado Rosa is directeur van de directie Natuurlijk kapitaal van het Directoraat-Generaal Milieu van de Europese Commissie. Hij zegt: "Het Nationale Park De Hoge Veluwe is onderdeel van Natura 2000-gebied 'De Veluwe'. Het is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrictlijn en is daarmee één van de grootste Natura 2000-gebieden in Nederland. Tot de zeer rijke en diverse landschappen van het Nationale Park behoren verschillende Natura 2000-habitattypen, zoals stuifzandheide en heischrale graslanden en er leven vele zeldzame en kwetsbare soorten."

Uitgebalanceerd natuurbeheer

Delgado Rosa: "Wat het Park vooral zo bijzonder maakt, naast de uitzonderlijke natuurwaarde, is dat het ook een fantastisch recreatiegebied is, dicht bij één van de dichtstbevolkte gebieden van Europa. Het landschap van het Nationale Park De Hoge Veluwe wordt al vele jaren sterk beïnvloed door menselijke interventie, zoals natuur- en landschapsbeheer, landbouw en veeteelt en wildbeheer. Het Park is dan ook een interessant voorbeeld van een Natura 2000-gebied waar met een evenwichtig natuurbeheer kwetsbare soorten en habitattypen kunnen worden beschermd en dat tegelijkertijd een grote recreatieve waarde heeft en waar talloze menselijke activiteiten kunnen plaatsvinden. Het Nationale Park De Hoge Veluwe laat zien dat Natura 2000-gebieden niet alleen natuurrezervaten met wildernis zijn, waar geen mensen mogen komen. Deze gebieden kunnen juist een rijke biodiversiteit hebben en ook meerdere economische voordelen bieden en zo een belangrijke rol spelen voor de samenleving."

Felicitaties

Delgado Rosa: "De Hoge Veluwe laat ook zien dat privé-eigendom en particuliere initiatieven de drijvende kracht kunnen zijn achter een geslaagd natuurbeheer waar landeigenaren en managers van Natura 2000-gebieden op een proactieve manier bij betrokken zijn. Door hun bijdrage aan natuurbeheer te erkennen, worden zij gestimuleerd om zich te blijven inzetten. Daarom wil ik het Nationale Park De Hoge Veluwe graag feliciteren met wat er sinds de oprichting in 1935 allemaal is bereikt op het gebied van natuurbeheer. En ik moedig alle betrokkenen aan om zich te blijven inzetten voor het behoud van ons gemeenschappelijke natuurlijke erfgoed, dat met dezelfde inzet en volharding wordt erkend en beschermd door het Europese Natura 2000 Netwerk."

ec.europa.eu

Thierry de l'Escaille (B)

“Zorg ervoor dat jullie fantastische inspanningen zichtbaar zijn voor de buitenwereld”

Thierry de l'Escaille is Secretaris-Generaal van de European Landowners' Organisation (ELO). De leden van de ELO zijn landeigenaren uit heel Europa. De ELO zet zich in voor een duurzaam en bloeiend platteland en organiseert interdisciplinaire bijeenkomsten voor belangrijke actoren uit de landelijke sector en beleidsmakers op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau. We stellen de Secretaris-Generaal van deze grote denktank een aantal vragen.

Kunt u ons iets vertellen over uw relatie met het Nationale Park De Hoge Veluwe?

“De ELO, de Europese organisatie voor landeigenaren, heeft een langdurige relatie opgebouwd met het Nationale Park De Hoge Veluwe. Als een van de weinige particulier beheerde parken in het land zijn jullie een goed voorbeeld van wat er op dit gebied mogelijk is als je een beetje slim nadenkt. Het Park vertegenwoordigt de waarden die we in Europa onder de aandacht willen brengen: goed ecologisch beheer, verstandig economisch denken en een grote rol voor natuureducatie voor het Nederlandse publiek waarbij je moet laten zien hoeveel inspanning het vergt om dit goed te beheren.”

Wat vindt u van de onze filosofie en het management? Wat doen we goed en wat kan beter?

“De kracht van jullie stichting en het management is dat jullie garanderen dat het park wordt gerund op basis van zinnige ecologische principes en dat jullie je altijd afvragen wat het beste werkt. We zien zo vaak dat publieke grondbeheerders zich star opstellen, maar als particuliere stichting moet je je handelen blijven evalueren. Dat resulteert in de proactieve managementstijl die zo'n goed voorbeeld is van wat er in een klein land mogelijk is.”

Wat maakt het Nationale Park De Hoge Veluwe waardevol voor Europa?

“Om te beginnen is De Hoge Veluwe een unieke habitat in Europa, met zijn heide, duinen en bossen. Er komen veel soorten voor die van groot belang en zeer waardevol zijn voor Europa. Ten tweede heeft De Hoge Veluwe heel goed geleerd hoe je grote aantallen toeristen kunt combineren met duurzame zorg voor het milieu. De combinatie van grote bezoekersaantallen en hoge natuurwaarden is niet altijd eenvoudig, maar De Hoge Veluwe is hier wonderwel in geslaagd en daar kunnen we veel van leren. Ten slotte is het Park een particuliere onderneming op het platteland met een grote zichtbaarheid en een markante geschiedenis. Europa zou veel meer van dit soort gebieden moeten hebben. Het Park heeft bovendien het Wildlife Estates Label ontvangen, dat ELO heeft ontwikkeld om te laten zien wat particuliere grond kan betekenen voor de biodiversiteit, met behoud van werk en inkomen op het platteland. De Hoge Veluwe is één van de beste voorbeelden van Wildlife Estates die we kennen.”

Hoe kan het Park uw organisatie ondersteunen?

“Kom met uw voorbeelden en ideeën naar Brussel! We hebben altijd behoefte aan echte, praktische vaardigheden op het gebied van terreinbeheer en aan mensen die ervaring hebben met problemen waar een park als De Hoge Veluwe mee te maken heeft. Het is

heel belangrijk dat de mensen die hier in Brussel de beslissingen nemen, weten welk effect hun regels kunnen hebben op jullie dagelijkse activiteiten. We nodigen Seger van Voorst tot Voorst regelmatig uit voor onze evenementen en we luisteren altijd graag naar zijn bijdragen. Daarnaast zijn we geïnteresseerd in de ideeën van jullie medewerkers, die we ook hebben uitgenodigd om met onze mensen van gedachten te wisselen.”

Hebt u een advies voor het Nationale Park De Hoge Veluwe?

“Wees klaar voor de toekomst en zorg ervoor dat jullie fantastische inspanningen zichtbaar zijn voor de buitenwereld, in heel Europa!”

europeanlandowners.org

Univ. Prof. Dipl.-Biol Dr. rer. nat Klaus Hackländer

“Een prachtige balans”

Zijn instituut is onderdeel van de Universität für Bodenkultur Wien. Het heeft een lange naam, maar de leider van het instituut vat de bezigheden bondig samen: education and research. En wel op het gebied van wildlife biology and game management. Zijn instituut is betrokken bij een meerjarig onderzoek naar de effecten van het (gedeeltelijk) weghalen van het raster rond Het Nationale Park De Hoge Veluwe.

Echte wetenschap

In verband met dat onderzoek is Klaus Hackländer minimaal eenmaal per jaar – soms vaker – in het Park te vinden. En dan niet alleen in vergadering met andere onderzoekers en met het management van het Park, maar ook in het veld. Het is nog te vroeg om conclusies te verbinden aan het onderzoek, zegt Hackländer: “Dit is het derde en laatste jaar waarin we gegevens verzamelen. We onderzoeken wat het effect is op de vegetatie en biodiversiteit in het Park als we het raster weghalen. In de omgeving is de populatie edelherten en zwijnen groter dan in het Park. Verhuizen de dieren als het hek weg is? Voor zover we het nu kunnen zien is het effect maar klein. Er gaan wel dieren door de opening, maar variabelen als het weer, veranderingen in het beheer van het toerisme en bijvoorbeeld een grote bosbrand hebben een groter effect op de natuur dan herten kunnen hebben. Maar het is nog te vroeg om conclusies te trekken, de gegevens moeten nog worden verwerkt.” Klaus Hackländer krijgt bij het onderzoek veel steun van het management van het Park. “Het management staat echt open voor dit onderzoek en de uitkomsten ervan. Ze zijn trots op de manier waarop ze aan natuurbeheer doen en zijn ervan overtuigd dat ze het goed doen, maar toch zijn ze oprecht geïnteresseerd in onze resultaten. Niemand is vooringenomen, het is een echt wetenschappelijk onderzoek!”

Betrokkenheid van mensen

Klaus Hackländer noemt als een van de sterke punten van Het Nationale Park De Hoge Veluwe de betrokkenheid van vrijwilligers en vrienden. “De rol van vrijwilligers is heel belangrijk. Het Park onderhoudt een unieke band met deze vrienden en hun hulp bij het verzamelen van gegevens op elk niveau wordt zeer gewaardeerd. Niet alleen bij dit onderzoeksproject maar ook op veel andere terreinen. Ze hebben de afgelopen jaren een ongelooflijke hoeveelheid gegevens verzameld. Het is een schat aan informatie die we nog niet volledig hebben benut.” Een tweede sterke punt dat Klaus Hackländer noemt is het natuurbeheer van het Park: “Ze hebben natuurbehoud en recreatie hier zeer succesvol weten te combineren. Daar ben ik heel blij om. Men wil bezoekers niet buitensluiten maar de mensen en hun cultuur juist bij de natuur betrekken. Door mensen de natuur te laten ervaren en ze ervan te laten genieten, draag je bij aan de acceptatie van natuurbehoud door het grote publiek. Dat is heel belangrijk. Meer bewustzijn creëren, de belangstelling van mensen wekken en de culturele tradities rond het economische gebruik van de natuur behouden, gebeurt allemaal op basis van deze betrokkenheid. Je laat zien dat natuurwaarde en gebruik van de natuur elkaar niet hoeven uit te sluiten. Mensen komen bijvoorbeeld in groten getale om van de herten te genieten, en toch zijn de unieke en kwetsbare ecosystemen van het Park behouden gebleven, met unieke soorten planten en dieren.” Zijn er ook punten in het beheer die

beter kunnen? Klaus Hackländer: "Ik vind van niet. Ze hebben een prachtige balans gevonden tussen natuur en toerisme."

Ideeën uitwisselen

Over de samenwerking van de afgelopen jaren tussen zijn instituut en het Park zegt Klaus Hackländer: "Het mes snijdt aan twee kanten. Wij kunnen heel interessant wetenschappelijk onderzoek uitvoeren en gebruikmaken van een schat aan gegevens die in het Park zijn verzameld. En het Park kan onze onderzoeksresultaten gebruiken om zijn natuurbeheer verder te verfijnen. In een Europese context is het mooi voor ons instituut dat we het Park als voorbeeld kunnen gebruiken, als *best practice* voor het vreedzaam naast elkaar bestaan van mensen en wilde dieren. Door ideeën uit te wisselen kunnen vergelijkbare parken in Europa betere strategieën ontwikkelen. Vanuit het oogpunt van natuurbehoud is het landschap van De Hoge Veluwe uniek. Het is van groot belang dat dit kwetsbare landschap wordt beschermd. De zandgronden, de heide... Maar het exploitatiemodel van het Park is net zo belangrijk. Deze manier van werken is relevant voor de Europese cultuur."

boku.ac.at

Konstantin Kostopoulos (GR)

“Houd ons op de hoogte van wat er speelt in het Park”

Hij is bij de European Landowners' Organization (ELO) verantwoordelijk voor het Wildlife Estates (WE) Label. Dat is een netwerk van karakteristieke gebieden die zich vrijwillig achter de filosofie van duurzaam wildbeheer en grondgebruik hebben geschaard. Het netwerk van natuurgebieden met dit keurmerk is in 2005 van start gegaan met terreinen in Spanje, België, Frankrijk, Portugal, Schotland en Nederland en heeft zich sindsdien almaar uitgebreid.

Op dit moment is het WE-label vertegenwoordigd in 17 landen met 191 natuurgebieden die meer dan een miljoen hectare beslaan. In Nederland is Het Nationale Park De Hoge Veluwe een van de weinige natuurgebieden die het WE-Label mogen voeren. De COO van Wildlife Estates, Konstantin Kostopoulos, beantwoordt wat vragen van De Hoge Veluwe.

Kunt u ons iets vertellen over uw relatie met het Nationale Park De Hoge Veluwe?

“Het Wildlife Estates Label, dat ik nu twee jaar coördineer, deelt een lange geschiedenis met het Park, dat in 2005 één van de eerste proefgebieden vormde van het initiatief. In die tijd was het management van het Nationale Park De Hoge Veluwe inderdaad al vrij toonaangevend. Het fungeerde als wetenschappelijke en praktische basis voor discussies tussen de deskundigen van het project. In 2007 organiseerde het Park één van de eerste Wildlife Estates-werkgroepen.”

Wat vindt u van de onze filosofie en het management? Wat doen we goed en wat kan beter?

“Het Nationale Park De Hoge Veluwe is er heel goed in geslaagd verschillende publieksactiviteiten te combineren met behoud van het traditionele gebruik van het gebied. Dat vind ik een grote verdienste, want het laat zien dat in milieubescherming verschillende belangen kunnen worden verenigd, zonder dat economisch en sociaal ondernemerschap wordt uitgesloten.”

Wat maakt het Nationale Park De Hoge Veluwe waardevol voor Europa?

“In Europa hebben mensen en wilde dieren al eeuwenlang met elkaar te maken. Het Nationale Park De Hoge Veluwe is één van mooiste voorbeelden van deze vreedzame co-existentie. De Hoge Veluwe moedigt particuliere grondbeheerders aan om hun bijdrage te leveren aan wildbeheer en behoud van de biodiversiteit voor een betere kwaliteit van leven voor Europese burgers.”

Hoe kan het Park uw organisatie ondersteunen?

“Het Park heeft al een cruciale rol gespeeld in de ontwikkeling van het Wildlife Estates Label. Ik kan het Park alleen maar aanmoedigen om te blijven communiceren over zijn positieve rol om andere parken en gebieden aan te moedigen om zich aan te sluiten bij het project en ook het Label te bemachtigen. Wij hebben behoefte aan informatie over wat er speelt in het Park, zodat we nog beter kunnen communiceren met de Europese, regionale en lokale overheid.”

Hebt u een advies voor het Nationale Park De Hoge Veluwe?

“Ga vooral door met jullie werk en onderzoek nieuwe mogelijkheden op EU-niveau. Er worden soms voorstellen ingediend voor onderzoek en natuurbeheer die voor jullie interessant kunnen zijn!”

Prinz Michael zu Salm-Salm (BRD)

“Onafhankelijkheid versterkt biodiversiteit”

Hij noemt het een ervaring die hij niet snel zal vergeten. Zijn eerste fietstocht met zijn echtgenote door het landschap van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Hij noemt het Park “bijzonder, anders en uniek”. Als ondernemer en eigenaar van een landgoed in Duitsland benadrukt Michael zu Salm-Salm het belang van duurzaam particulier beheer van natuurgebieden en landgoederen.

Vrienden van het platteland

Naast zijn ondernemerschap is Michael zu Salm-Salm actief in een aantal maatschappelijke en bestuurlijke functies. Hij is onder meer Vice President van de belangenvereniging *European Landowners' Organisation* en President van de Europese netwerkorganisatie *Friends of the Countryside*. Deze laatste organisatie vertegenwoordigt een groot aantal Europese landgoedeigenaren, die een allesomvattend economisch, sociaal en ecologisch beheer van het platteland voorstaan. De organisatie ondersteunt ondernemers en particuliere grondeigenaren op het platteland binnen de hele Europese Unie en de lidstaten. Op haar website schrijft de organisatie: “Friends of the Countryside is ervan overtuigd dat de toekomst van het Europese platteland afhangt van de individuele beslissingen van de miljoenen ondernemers en particuliere grondeigenaren. De toekomst wordt bepaald door een sterke relatie tussen hen en de overheid. Van omslachtige regelgeving en onteigening van land of bedrijven zijn veel voorbeelden te vinden in de Europese geschiedenis. Daar hebben we van geleerd dat ondernemers en particuliere grondeigenaren de beste garantie vormen voor de economische, sociale en ecologische bescherming en de ontwikkeling van het platteland. Dat bevordert een goed management.”

Synergie tussen cultuur en natuur

Het is een gedachte die Zu Salm-Salm ook aantreft bij het beheer van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Hierover zegt hij: “Actief beheer is de enige manier om de biodiversiteit van het Nationale Park De Hoge Veluwe te behouden. En dat wordt hier op een perfecte manier gedaan! Als we kijken naar het bosbeheer heeft het management een balans gevonden tussen natuurlijke regeneratie en actieve uitdunning. De grote biodiversiteit en zijn onafhankelijke positie maken De Hoge Veluwe uniek. Actief beheer sluit ook aan bij de ideeën en idealen van de heer en mevrouw Kröller-Müller. Die idealen gelden als richtlijn voor het Nationale Park: de synergie tussen cultuur en natuur.”

Voorbeeld voor Europa

Het is van belang dat een gebied als Het Nationale Park De Hoge Veluwe blijft bestaan in Nederland, stelt Zu Salm-Salm: “Het is ongekend dat er midden in een dichtbevolkt land als Nederland nog een ongerept stuk natuur te vinden is.” Dat voortbestaan van het landschap is gebaat bij onafhankelijkheid. Zu Salm-Salm: “Onafhankelijk blijven is van belang voor vrijwel elk particulier park dat lijkt op De Hoge Veluwe. Onafhankelijkheid versterkt de biodiversiteit, in tegenstelling tot van bovenaf opgelegde regels. De Hoge Veluwe werkt juist van onderaf!” De waarde van het Park ligt in zijn ogen in de Europese voorbeeldfunctie: “De aanhoudende duurzaamheidstrend in Europa kan verder worden

versterkt door een Nationaal Park als De Hoge Veluwe, dat zo bijzonder, anders en uniek is. De Hoge Veluwe heeft een voorbeeldfunctie als het gaat om onafhankelijkheid, management, diversiteit en cultuur. Synergie tussen cultuur en natuur is uniek in Europa. Je hebt het landschap, maar ook het Jachthuis Sint Hubertus en het Kröller-Müller Museum. Een unieke combinatie.”

Het huidige beleid voortzetten

Het in de praktijk tonen van een actief en onafhankelijk beheermodel zoals het Park dat hanteert is een morele en praktische steun voor de organisatie waar Prinz zu Salm-Salm president van is, Friends of the Countryside. Hij zegt: “Het Nationale Park De Hoge Veluwe ondersteunt het belang van natuur en duurzaamheid in onze samenleving. Het Park heeft onze gesprekken over de balans tussen natuur en cultuur op Europees niveau beïnvloed.” Zijn advies aan het management van het Park is dan ook om door te gaan op de ingeslagen weg: “Ter vermijding van fiscale bemoeienis is het van belang om de onafhankelijkheid van het Park verder te versterken. Ik vind dan ook dat de raad van bestuur het huidige uitstekende beleid vooral moet voortzetten.”

friendsofthecountryside.org

Annie Schreijer-Pierik (NL)

“De regelzucht is doorgeschoten”

Ze is een van meer bekende Nederlandse politici in het Europese Parlement. Ze werd namens het CDA in 2014 gekozen in de fractie van de Europese Volkspartij (EVP). Ze is lid van de Europese commissies voor Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid, Landbouw en plattelandsontwikkeling en Visserij. Eind 2015 presenteerde ze een onderzoeksrapport met als conclusie dat Nederland is doorgeschoten met de uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijnen.

Te veel regels

Annie Schreijer-Pierik heeft met de directie van Het Nationale Park De Hoge Veluwe veel contact over de Europese richtlijnen van Natura 2000. Ze vertelt: “Samen werken we eraan dat Nederland niet langer eigen regels toevoegt aan Europese richtlijnen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Met de beste bedoelingen zijn in de zeventiger jaren regels bedacht om de natuur te behouden, maar inmiddels is de regelzucht doorgeschoten, vooral Nederland zet er een onnodige kop bovenop. Om een bepaald vogeltje niet te storen, mag het park bijvoorbeeld de heideplanten niet goed onderhouden. Dat soort afwegingen kunnen we beter overlaten aan de experts van het Nationaal Park zelf!”

Kopje kleiner

Schreijer-Pierik werkt in het In het Europees Parlement met de EVP-Fractie aan gelijkmatiger uitvoering van de Natura 2000 in de 28 EU-landen: “Zolang Nederland fanatieker is dan andere EU-landen, is er geen gelijk speelveld voor boeren, burgers en bedrijven in en rond natuurgebieden. Veel overheden in Nederland beweren dat bijvoorbeeld onteigeningen van boerengrond voor Natura 2000 ‘moet van Europa’. Inmiddels ben ik erachter dat dat niet waar is. Laat u niets wijsmaken! Met het Park, met vele gemeenteraadsleden, Statenleden en anderen proberen we Den Haag ervan te overtuigen de ‘nationale kop’ bovenop de EU-regels een kopje kleiner te maken!”

Bijzonder in Europa

Het management van Het Nationale Park De Hoge Veluwe is daarbij een medestander. Gevraagd naar de ervaringen met het bestuur van het Park en naar het Europese belang van De Hoge Veluwe zegt Schreijer-Pierik: “Ik vind het bestuur heel slagvaardig en goed bereikbaar. En het is zonder meer duidelijk dat voor het bestuur en management het belang van de dieren en planten voorop staat. Het zijn mensen met een kloppend hart voor natuur. De Hoge Veluwe is –ondanks de naam ‘Hoge’– het grootste laaglandnatuurterrein in Noordwest-Europa. Dat maakt het bijzonder in Europa en eigenlijk in de wereld. Het is mooi dat zoiets kan in ons volle land. Vergeet niet, Nederland behoort met ruim 400 inwoners per vierkante kilometer tot de tien procent van de dichtstbevolkte landen van de wereld. En daarbij, de waarde van het Kröller-Müller Museum voor de Europese kunstwereld is uiteraard onschatbaar.”

Advies voor het Park

Kan het Park het werk van Schreijer-Pierik in de Europese politiek steunen? Schreijer-Pierik: “Wij in het Europees Parlement zijn steeds rechtstreeks bereikbaar voor signalen. Dat hoeft niet via lobbyclubs. Seger van Voorst tot Voorst weet de weg goed te vinden!” En heeft ze nog advies voor het Park? Schreijer-Pierik: “Vooral doorgaan met het goede werk voor de natuur en voor het Nationale Park. Soms tegen de storm van kritiek in,

soms tegen de wildgroei aan regeltjes in. Zolang het Park de zorg en liefde voor natuur voor ogen blijft houden, ben ik er zeker van dat nog vele generaties na ons kunnen genieten van de schoonheid van het landschap, het wild en de soortenrijkdom.”

Parfum

Dat landschap is voor veel mensen in ons land immers verrassend dichtbij, vertelt Annie Schreijer-Pierik. Ze sluit af met een anekdote: “Ik ben ooit toen ik nog Kamerlid was uitgenodigd om te komen kijken naar de bronstijd van de herten. Heel vroeg opgestaan, gedoucht, mijn favoriete parfum ‘Poem’ opgedaan en ik naar De Hoge Veluwe. Daar aangekomen gromde de jachtopzichter: ‘Nou, door uw parfum zullen we vandaag geen herten zien!’ Ik voelde me wat ongemakkelijk, maar wij toch stilletjes de hoogzit op. Wat gebeurt er? De zon ging op en het allergrootste hert komt voor ons staan. Een kwartier lang. Toen ging hij liggen, twéé uur lang. Vervolgens verschenen nog twaalf mooie herten aan de horizon! Prachtig om te zien. Ik kon het niet nalaten om de jachtopzichter aan te spreken: ‘ik geloof dat dit parfum de herten juist áántrekt!’”

annie-schreijer.eu

Frits Thissen

“Blijf de balans behouden!”

Hij is sinds 2010 Landbouwraad op de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU en sinds 2011 ook Landbouwraad voor België en Luxemburg. Als diplomaat houdt zich vooral bezig met beleid- en standpuntuitwisseling en het bevorderen van economische samenwerking. Hij is –zo zegt hij zelf– in meer praktische zin ‘de ogen en de oren’ van Staatssecretaris Martijn van Dam.

Argusogen

Er bestaat een wereldwijd netwerk van Landbouwraden. Dat ondersteunt Nederlandse bedrijven bij hun internationale ambities en de internationale dimensie van de Nederlandse beleidsontwikkeling op een breed terrein. Het netwerk bestaat uit 48 kantoren in 42 landen. Het begrip ‘Landbouwraad’ behelst méér dan alleen ‘landbouw’, legt Thissen uit: “Onze beleidsportefeuille is heel breed. Het omvat bijvoorbeeld ook onderwerpen als visserij en voedselveiligheid. En, belangrijk in dit verband, natuur en natuurbeheer.”

Exploitatiemodel

Frits Thissen kent het Park en Museum Kröller-Müller goed. Van bezoeken, maar ook van zijn contacten met de directie en medewerkers. Thissen: “Het is een geweldig mooi stuk natuur in Nederland. Het op één na grootste aaneengesloten natuurgebied. Natuur op deze schaal, dat hebben we niet veel in ons land. Als ik kijk vanuit Europees perspectief is het een Park dat in de belangstelling staat vanwege het beheermodel dat er gehanteerd wordt. Het is een particuliere organisatie die het voor elkaar weet te krijgen om hoogwaardige natuur in stand te houden én daarmee een ongekend aantal betalende bezoekers weet te trekken. Dat is een interessant exploitatiemodel voor veel Europese partijen. Ik kan u vertellen dat in Brussel met argusogen wordt gekeken naar het beheermodel van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Met positieve argusogen, voeg ik daar onmiddellijk aan toe!”

Breder toepasbaar

Thissen nuanceert: “Ik beoordeel dat als buitenstaander en zonder de details te zien, maar als ik van afstand naar het Park kijk dan zie ik een groot natuurterrein met een hoge natuurwaarde en veel biodiversiteit. Dat toegankelijk is gemaakt voor veel bezoekers. Zonder daarbij primair een beroep te doen op publieke middelen. Ik denk dat dat een model is dat bredere toepasbaarheid verdient. Ik spreek nu op persoonlijke titel, maar ik vind het zelf niet vreemd om te betalen voor een bezoek aan een goed onderhouden natuurgebied.” Thissen vertelt over zijn ervaring met natuurparken in de Verenigde Staten: “Je ziet dat mensen daar best toe bereid zijn. Ze zien dat het de basis vormt voor het in stand houden van de natuur.”

Balanceer-act

“Maar...” zo gaat Thissen verder “...it is a fine line to walk. Het handhaven van grote toegankelijkheid aan de ene kant en een hoge biodiversiteit aan de andere kant is een flinke opgave. Je moet veel onderzoek doen, goed monitoren hoe de factoren elkaar beïnvloeden, veel kennis in huis hebben. En je moet goed uitkijken met het aanbrengen van wijzigingen in het exploitatiemodel. Het is een balanceer-act, en het vraagt voortdurende aandacht. Het is een model op het scherp van de snede. Ik complimenteer

de directie en de mensen van het Park met hun durf, met het uitsteken van hun nek om het op deze manier aan te pakken. De inspanning van Seger van Voorst tot Voorst op dit gebied weet ik te waarderen. Ga op deze weg voort, maar doe dat met grote omzichtigheid en goed uitgebalanceerd.”

Bijdrage aan Europees natuurbeleid

Gevraagd naar de waarde van het Park in Europa zegt Thissen: “Ik denk dat de economische beleidsfilosofie van het Park wellicht breder uitgedragen kan worden. Andere terreinbeheerders in Europa kunnen daar baat bij hebben. Voor de Europese natuurbeleidsmakers heeft het Park een voorbeeldfunctie. Voor ons heeft dat het voordeel dat wij ook kunnen laten zien dat Nederland aan de economische kant van het natuurbeleid iets bij te dragen heeft. Het Park is nu al erg actief op het gebied van Europese contacten, dat kan worden uitgebreid. Waar mogelijk kunnen wij daarbij behulpzaam zijn.”

Kruisbestuiving

Tot slot, heeft de Landbouwwaad, immers een doorgewinterde diplomaat, nog een advies voor het management van het Park? Frits Thissen: “Blijf de balans behouden. En zoek daarbij in praktische zin de samenwerking met andere eigenaren en terreinbeheerders. Publiek of privaat. Nationaal of internationaal. Kijk, het uiteindelijke doel van al onze inspanningen is het om te komen tot waardevolle natuur. Tot een grote biodiversiteit. Dat geldt voor zowel particuliere eigenaren als voor overheden en andere terreinbeheerders. Wellicht kan iets meer uitwisseling, iets meer kruisbestuiving daar een positieve uitwerking op hebben. Je kunt dat doen zonder van beide kanten meteen je complete beheerfilosofie ter discussie te stellen. Je kunt altijd van elkaar leren. Kijk naar *best practices*, zoek naar praktische manieren van het uitwisselen van kennis... Kijk samen of je verder kunt komen!”

eu.nlmission.org

Frank Schreve

Succesvol voorbeeld in Europa

“Ik ben –in verschillende hoedanigheden– meer dan 25 jaar betrokken geweest bij Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Die betrokkenheid blijft. Mijn afscheid als voorzitter van de Raad van Toezicht betekent nadrukkelijk géén afscheid van De Hoge Veluwe.” Dat zegt Frank Schreve, die in december 2015 aftrad als voorzitter van de Raad van Toezicht.

Van elkaar leren

Als iemand is doordrongen van het belang van internationale contacten is het Frank Schreve. Ook op het persoonlijk vlak speelt dat een grote rol. Schreve: “Ik heb vele jaren in het buitenland gewerkt, ik heb familie in Oostenrijk, Zwitserland, Frankrijk, België, Amerika... Ik heb veel gereisd en heb daarbij veel natuurparken en landgoederen in de wereld bezocht. Het beeld dat uit dit Jaarverslag naar voren komt herken ik. Ik zie soortgelijke problematiek, soortgelijke vraagstukken en ook soortgelijke kansen bij landgoederen en natuurparken in het buitenland en hier in Nederland. We kunnen veel van elkaar leren.”

Voorbeelden om na te volgen

Schreve verwijst daarbij naar *Yosemite National Park* in het westen van de Verenigde Staten, een van de eerste nationale parken in de wereld. Hij heeft in dat park veel rondgetrokken, geklommen en zich ook in het beheermodel verdiept. Schreve: “Yosemite is natuurlijk vele malen groter dan Het Nationale Park De Hoge Veluwe, maar de uitdagingen zijn dezelfde. Beide parken hanteren entreegeld en zoeken de balans tussen een hoge natuurwaarde en toeristische aantrekkelijkheid. Wat we kunnen leren van Yosemite National Park is de manier om met gebiedszonering die balans te vinden. Ze hanteren een geconcentreerde toeristische benutting, zoals we dat op kleine schaal ook doen met onze natuurcamping. Dat kun je goed op een hoogwaardige manier doen. Je zou dan bijvoorbeeld ook buiten de reguliere openingstijden van het Park activiteiten kunnen ontwikkelen. Een ander voorbeeld: we kunnen veel opsteken van de manier waarop bijvoorbeeld Holkham Estate omgaat met merchandising. Je kunt veel leren als je met een open blik kijkt naar andere parken.”

Internationale erkenning

Het Nationale Park De Hoge Veluwe kijkt naar voorbeelden in het buitenland, maar omgekeerd kunnen parken en landgoederen in het buitenland ook hun voordeel doen met ervaringen van De Hoge Veluwe. Schreve: “Dat merk je aan de commentaren die je in dit Jaarverslag leest. Er wordt met interesse kennisgenomen van de manier waarop De Hoge Veluwe natuurontwikkeling combineert met bezoek en recreatie. Dat is wat het Park bijzonder maakt: de vele soorten reptielen, insecten, de bijzondere flora, de hoge biodiversiteit. Dat zijn ontwikkelingen die we koesteren en waar we actief aan blijven werken. Af en toe met correcties als het afschaffen van het struinen bijvoorbeeld. De balans vinden, kennelijk doen we dat goed, als je kijkt naar de erkenning die we krijgen van internationale organisaties voor onze manier van beheren. De Hoge Veluwe wordt gezien als een succesvol voorbeeld in Europa.”

Frank Schreve gaat verder: “Onze directeur zei het al in het interview in dit Jaarverslag. De regelgeving uit Brussel wordt steeds belangrijker. Ik ben het met die analyse eens. Het is absoluut noodzakelijk om ons op Europa te oriënteren. Het is een besef dat misschien nog niet voldoende bij andere natuurbeherende instanties in ons land is

doorgedrongen. Ik denk dat andere beheerders zeker kunnen leren van aspecten van het beheermodel van De Hoge Veluwe, zonder dat nu meteen een op een over te nemen.”

Ontwikkeling Centrumgebied

Als bestuurslid en later als voorzitter van de Raad van Toezicht heeft Frank Schreve zich ingezet voor een nieuw bestuursmodel voor Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Een model met een directeur/bestuurder en een op de achtergrond controlerende Raad van Toezicht, die daarbij ook een klankbordfunctie vervult voor de leiding van het Nationale Park. Hoe kijkt hij terug op deze professionaliseringsslag? Schreve: “De directeur is meer dan voorheen een initiatiefnemer geworden. Samen met een zeer capabel managementteam zorgt dat voor een actieve en daadkrachtige organisatie. Het is een model waar de tijd om vroeg en dat nog steeds goed werkt. Het zorgt er bovendien voor dat je als werkgever professionele en capabele mensen aantrekt.” Schreve ziet de ontwikkeling van het nieuwe Centrumgebied van het Park als een van de grote uitdagingen voor de toekomst, en dus ook voor de nieuwe voorzitter van de Raad van Toezicht, Fred de Graaf. Voor zichzelf ziet hij daarbij ook een rol weggelegd: “Zoals ik al zei, het afscheid van de Raad van Toezicht is voor mij geen afscheid van De Hoge Veluwe. Ik zal op veel manieren betrokken blijven, bijvoorbeeld bij de fondsenwerving die voor de ontwikkeling van het nieuwe Centrumgebied nodig is.”

Bezoekersaantallen

Het Nationale Park De Hoge Veluwe werd in 2015 bezocht door 578.667 betalende bezoekers. Een daling ten opzichte van 2014, toen 581.876 mensen het Park bezochten. In 2013 kwam het bezoekersaantal uit op 516.456, in 2012 op 496.643 en in 2011 op 525.631. Voor het jaar 2015 was het aantal bezoekers begroot op 525.000. Voor 2014 was dit 515.000 en voor de overige jaren was dit 500.000 per jaar. Het Kröller-Müller Museum telde in 2015 310.602 betalende bezoekers. In 2014 was dit 325.713.

Er werden in 2015 15.477 Beschermerskaarten (jaarkaarten) voor het Park verkocht, bijna 500 meer dan in 2014 (15.043). Het Bezoekerscentrum werd door 343.717 mensen bezocht (2014 341.061). Hiervan liepen er 178.202 (2014 183.109) door naar het Museonder. Jachthuis Sint Hubertus werd 28.221 keer bezocht. In 2014 was dit 28.151. Op de natuurcamping van De Hoge Veluwe werd 14.296 keer overnacht. In 2014 was dit 13.666.

Exploitatierkening (in duizenden euro's)	2015	2014
	Werkelijk	Werkelijk
BATEN		
Entreegelden	5.060	4.984
Huren en pachten	434	437
Vergoeding KMM	229	227
Arrangementen	34	47
Diverse baten	1.535	1.349
	7.292	7.044
LASTEN		
Personeelskosten	3.025	2.955
Diverse directe kosten	2.178	2.151
Arrangementen	5	19
Algemene kosten	512	419
Geldmiddelen	25	17
Afschrijvingen	1.027	859
	6.772	6.420
EXPLOITATIERESULTAAT	520	624
Bijzondere baten en lasten	411	-484
RESULTAAT	931	140

Balans per 31 december (in euro's) (voor bestemming van het resultaat)	20 15	20 14
ACTIVA		
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	215.938	0
Materiële vaste activa	<u>11.234.360</u>	<u>10.715.550</u>
	11.450.298	10.715.550
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorraden	115.479	139.011
Vorderingen op korte termijn	1.105.865	1.422.765
Geldmiddelen	<u>812.412</u>	<u>1.163.788</u>
	2.033.756	2.725.564
TOTAAL ACTIVA	13.484.054	13.441.114
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve	6.682.599	6.391.763
Onverdeeld resultaat	931.457	139.945
Bestemmingsreserve automatisering	0	245.000
Reserve herwaardering	<u>2.363.950</u>	<u>3.446.450</u>
	9.978.006	10.223.158
VOORZIENINGEN	755.464	644.405
LANGLOPENDE SCHULDEN	718.632	0
KORTE TERMIJN VERPLICHTINGEN EN OVERLOPENDE PASSIVA	2.031.952	2.573.551
TOTAAL PASSIVA	13.484.054	13.441.114

Het exploitatieresultaat bedraagt € 520.000. Na mutatie van de bijzondere baten en lasten ad € 411.000 is het eindresultaat € 931.000 positief. Er is door Ernst & Young Accountants LLP een goedkeurende verklaring van de onafhankelijke accountant afgegeven.

Ten opzichte van 2014 is het exploitatieresultaat afgenomen met € 104.000, van € 624.000 positief tot € 520.000 positief. Deze afname is met name ontstaan door:

	€
- meer entreegelden door prijsstijging	76.000
- toename van de diverse baten door een toename van de opbrengst voor het Jachthuis Sint Hubertus, huurfietsen, natuurbeheersubsidie, fondsenwerving en een afname van de opbrengst natuurbeheer en Stichting Faciliteiten	186.000
- een toename van de personeelskosten door meer inzet van uitzendkrachten	-70.000
- een toename van de diverse directe kosten door meer kosten voor natuurbeheer waar een verhoging van de natuurbeheersubsidie tegenover staat	-27.000
- een toename van de algemene kosten door hogere bestuurskosten, representatiekosten in verband met 80 jarig jubileum en deels gecompenseerd door minder kosten voor adviseurs	-93.000
- een toename van de afschrijvingen door gedane investeringen	-168.000
- overig per saldo	-8.000
	<u>-104.000</u>

Management Team

S.E. baron van Voorst tot Voorst (directeur/bestuurder)
H. Beukhof (hoofd Stafdiensten/adjunct-directeur)
ing. J.R.K. Leidekker (hoofd Bedrijfsvoering)
mevrouw M.M. Kokke MBA (hoofd Bezoekersmanagement)
A. Roelofsen (hoofd Horeca & Retail)

Raad van Toezicht

F.H. Schreve (voorzitter)
mevrouw drs. A.M. Fentener van Vlissingen (vicevoorzitter)
mr. G.J. de Graaf
drs. P. van Oord
mr. H.Th.E.M. Rottinghuis
prof. dr. ir. Th. Spek
generaal bd. P.J.M. van Uhm

Raad van Advies

ir. C.M. Jaski (voorzitter)
jhr. mr. H.W.L. de Beaufort, voorzitter Raad van Beheer Kroondomein Het Loo
drs. J.C.G.M. Berends MPA, burgemeester gemeente Apeldoorn
drs. F.J. van Bruggen, hoofddirecteur ANWB
mr. H.J.E. Bruins Slot, voorzitter Raad van Toezicht Geldersch Landschap & Kasteelen
drs. M.R.P.M. Camps, Secretaris-generaal Ministerie Economische Zaken
C.G. Cornielje, Commissaris der Koning van de provincie Gelderland
drs. O.O. Gorter, voorzitter Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters
drs. A.P.J.M. van Hooff, directeur Burgers' Zoo
drs. P.H.A.M. Huijts, Secretaris-generaal Ministerie van Algemene Zaken
drs. H.J. Kaiser, burgemeester gemeente Arnhem
C. van der Knaap, burgemeester gemeente Ede
prof. dr. M.J.J.A.A. Korthals, emeritus hoogleraar Toegepaste Filosofie
drs. W.J. Kuijken, Deltacommissaris
mr. S.A. Reinink, directeur Het Koninklijk Concertgebouw NV
R.C. Robbertsen, voorzitter Federatie Particulier Grondbezit
J.G. Trapman RA, voorzitter Ver. Vrienden van De Hoge Veluwe
mr. H.E.M. Vrolijk, jurist

Adviescommissie Natuurbeheer

prof. dr. G.J. Borger, voorzitter en Emeritus Hoogleraar, Afdeling Geografie, Planologie en Internationale Ontwikkelingsstudies UVA (Universiteit van Amsterdam)
J. de Beer, coördinator faunawerkgroep
S. Klingen, bosdeskundige adviesbureau Klingen Bomen
dr. ir. J. den Ouden, ass. prof. OW bosecologie en bosbeheer WUR
mevrouw prof. dr. F. Ohl, hoogleraar Dierwelzijn & Proefdierkunde +
prof. dr. J.H.J. Schaminee, Hoogleraar afdeling Natuurbeheer en plantencologie
N. Visser, coördinator florawerkgroep

Hoge Veluwe Fonds

mr. C.J.A. van Lede, voorzitter

mr. G.J. de Graaf

J.R.N. Nieuwerkerke

mr. M.M. van 't Noordende MBA

F.H. Schreve

drs. D.P.M. Verbeek

S.E. baron van Voorst tot Voorst

Uitgave: Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Marketing & Communicatie

hogeveluwe.nl

pers@hogeveluwe.nl

Apeldoornseweg 250, 7351 TA Hoenderloo

Tekst: Richard Derks, Arnhem; hetverreosten.nl

Fotografie: Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe, Jurjen Drenth, Robbert Maas,
Wim Weenink

Vormgeving: Maarten Blankenberg bno, Hemmen; blankenbergdesign.nl

Drukwerk: Drukkerij Dijkgraaf-Rijsdorp B.V. Apeldoorn; dijkgraaf.nl